

క్షేద కొద్దా

భావెమైనా (మే) మాసం...పొద్దున ఏడుగంటలకే ఎర్రగా సూరీడు భగ భగ మండుతున్నాడు. ఆదివాసి గ్రామాల ప్రజలు చీమలబారు తీర్గనే ఒకరెనుక ఒకరు తెల్లారంగనే అడవికి పోయినారు. ఇప్పపూలు నాత్రి, పగలు పక్షులతో, గుడ్డెలుగులతో కొట్లాడితేనే అడవిలోని ఇప్పపూలు అచ్చినయి. గంపల్లో తెస్తున్నారు.

అవి అమ్మడానికి కాక, భయ్యో, పేరో, సెలాడ్, మియాడ్ మరియు తమ్మూర్ 'ధనోరా గ్రామ పంచాయతీ'కాడి అంగడిలో గుమికూడారు. బేరసారాలు జోరందకున్నాయి.

అదే ధనోరా గ్రామానికి చెందిన సాధారణ రైతు కేంద్ర బాలాజీ ఇప్పపూలు కొనడానికి గ్రామ పంచాయతి దగ్గరనే తచ్చాడుతున్నాడు. అరవై ఏళ్ళ ఆదివాసి ముసలవ్వ తోలు పట్టుతప్పి, నదరు కూడ పతులుగానే ఉంది. చేతులకు దండ కడియాలు, కాళ్ళకు ఎండితోటి చేసిన మట్టెలు మోటువోయి బడేకు బడే రింగులుగా చుట్టి ఉన్నాయి

ఆ ముసలాలవిద దగ్గర ఇప్పపూలు కొని చిన్న బుట్టల (టొప్లి)పొందించాడు. అటుగా వచ్చిన సర్పంచ్ ఆత్రం సక్కు బాలాజీని చూసి "రాం రాం" అన్నాడు.. ఈ ఇప్పపూలు జమచేసి గవర్నమెంటుకు అమ్ముతాను. దానితోటి ఈ ఏడాదికి తిండి, తిప్పలకైతే రందీలేదని సక్కుతోటి బదులిచ్చాడు.

ఎద్దు, ఎవుసం కట్టం గురించి కూడా తెలిసినోడు. బాలాజీ, వ్యవసాయం క్షేత్రంలోని మొక్కల తీరు గురించి ఆరాతీస్తున్నాడు - సక్కు ఇంతలోనే జేబులో ఉన్న ఫోన్ మోగింది.

వ్యవసాయాధికారి బాలాజీతో సంభాషణలోకి దిగాడు. "గుడ్ మార్నింగ్ నేను హార్దికల్చర్ అధికారిని హైదరాబాద్ నుంచి మాట్లాడుతున్నాను."

"అ....సార్ గుడ్ మార్నింగ్" అని బదులిచ్చాడు

ఆఫీసర్ సంభాషణను శ్రద్ధగా వింటున్నాడు.

"బాలాజీ గారూ నిన్న ప్రగతిభవనంలో పండ్లతోటల సాగులో ఉన్నతస్థాయి కార్యక్రమంలో పెద్ద చర్చనే జరిగింది. సేంద్రీయ పండ్లతోటలో మీ కృషి గురించి మేము చర్చించాం. మీరు వెంటనే ముఖ్యమంత్రిని కలవాలని పైస్థాయి నుంచి ఆదేశము ఉంది" ఒక్కసారి అడవిలా సూర్యుడి వెండి కిరణాల తీగలాగ ముఖం ఎలిగింది. ఉబ్బితబ్బియ్యాడు లోలోపల.

ఏండ్లనంది తిప్పలు వడ్డది మతికచ్చింది. అలా పంటకు పడ్డ తండ్లగు గురించి నిమ్మలంగా కుర్చీల.... ఛాయ్ తాగుతూ యాది చేసుకున్నాడు.

ఐదేళ్ళ క్రితం ఆగష్టు(పోరమైన) మాసంలో కుంరంభీం ఆసిఫాబాద్ జిల్లా, కెరమేరి మండలం, ధనోరా ఆదివాసి గూడెం, ముప్పై ఎనిమిది సంవత్సరాల వ్యక్తి బాలాజీ.

తలనొప్పి, సలిజరంతోటి చానొద్దులు ముసుగు వెట్టిండు. మంచంలనే సాతగాక ముసలినక్కలా మూలుగుతున్నాడు. ఆఖరికి ఒంట్లో సత్తువనీ కూడగట్టుకొని దవఖానల పరిచ్చల కోసం ఆసిఫాబాద్ (జనగామ) శాంతిలాల్ దవాఖానాకి బయలుదేరాడు. డాక్టర్ మంచిగ సూత్తడని, చేయి మంచిదని పక్కూర్ల నుంచి జనం ఇరగవడినట్టు వస్తారు. అదే ఆసుపత్రిలో అరవై ఏండ్ల ఆదివాసి కొలాం తెగకు చెందిన ముసలవ్వ (మాతల్) సోబాయి చూడటానికి సావున వర్ణం, పాతకాలపు వెండి ముక్కుపుడక, చేతులకు దండెలు, గాజులు, కాళ్ళకు మట్టెలు, చెవులకు కెప్పి ముద్దంగ్, గోలుసాడి కట్టింది. పాణం బాగలేక రోగముతో ముఖమంతా ఇగ్గకచ్చినట్టు, పీకపోయినట్టు దవాఖానా బెడ్ మీద అచేతన స్థితిలో పడుకుంది.

డాక్టర్ శాంతారాం కండ్లల్ల చూసిండు. ఏవేవో పరిచ్చలు చేసిండు. ముసలవ్వ బలం పుట్టె తిండి తింటలేవన్నాడు.

"ఊ .....అని మెల్లగంది."

"పెయ్లు రగుతం లేదు, ఒసరు లేదు. బొత్తిగనే బెవొసలుగున్నవు." నెత్తురు పుట్టలంటే మంచిగా పండ్లు, ఫలాలు తింటేనే బగ్గ రకుతం పుడతదని ముసలవ్వకు చెబుతున్నాడు- డాక్టర్ సాబ్.

"ఇగ ఇప్పటికాడి నుంచి బొక్కవలిగేటట్టు ఏదివడితే అది తింటా"ని డాక్టర్ సాబుతో గొంతును కలిపింది.

"సరో" అంది ముసలవ్వ. ఈ తతంగమంతా దూరం నుంచి చూస్తున్నాడు బాలాజీ.

ముసలవ్వ బొడ్ల సంచి కర్రగా మాసిపోయింది. బొడ్ల చెక్కింది, బయటకు తీసింది. సంచల చెయ్యువెట్టి యాభై రుపాయలు బెడ్ దగ్గరున్న పదారేండ్ల పిలగాడి(కాండి)కి తీసిచ్చింది. బజారు కెళ్ళి పండుకొనగా ఒకటే పండు తీసుకచ్చిండు.

ముసలవ్వ ముఖంలో సంబురం లేదు. ఆ పండుతో కడుపునిండదు. ఆకలి తీరదని తెలుసు.

ముసలవ్వ చేతిలో ఒక్కటే పండు డాకుటర్ కు కనబడింది. డాకుటర్ మెల్లగా ముసలావిడ దగ్గరకచ్చాడు.

“నేను కిలోపండ్లు తెచ్చుకొమ్మన్నగదా” అని అడగ్గా.. ముసలవ్వ దానికి సమాధానంగా నాదగ్గర కొనడానికి గవ్వన్ని పైనల్లేవని, ఏదో కూలిజేసుకుని బతుకీడుస్తున్నానని సిన్నబోయి ధీనంగా చెప్పింది.

బాలాజీ కండ్లతో చూసిన ఆ దృశ్యం పొరపొరలుగా మనసుకతికింది. ఎటూ పోతలేదు. మనస్సు చివుక్కుమన్నది. బలమైన తిండికి కోసం అదివాసి గూడెంలా ప్రజల దీనావస్థ అర్థమయ్యింది. ఆసిఫాబాద్ గూడెంల గొండు, కొలాం, పరధాన్, తోటి అదివాసి ప్రజలు గూడెంల ఇంత తిప్పలు పడుతున్నారా? అని కొన్ని దినాలాకా ఆ విషయం నిదుర పట్టనివ్వలేదు. ఆరోజే గట్టిగా నిర్ణయం తీసుకున్నాడు. తనకున్న కొద్దిపాటి భూమిలోనైనా సాగుచేసి పండ్లతోటలు పండించాలని ఆలోచించాడు.

బలరాం బాలాజీ చిన్నప్పటి సోపతికాడు. అపతి-సంపతిల ఒకరికొకరుగా ఉండేవారు. బలరాం ఆర్మీల నౌకరత్న జమ్మూకాశ్మీర్ల చల్లటి మంచుకొండల్ల పనిచేస్తున్నాడు. అప్పడప్పుడు ఫోన్ చేస్తుండే. ఊళ్ళ జరిగేటి ముచ్చట్లు ఇడమరిసి చెప్పేవాడు. గట్టనే బాలాజీ దవాఖున్న ముచ్చటంతా సెప్పిండు.

మన భూములల్లనే తియ్యటి పండ్ల సాగుచేసి అదివాసి గూడెంల ప్రజలు పౌష్టికమైన, బలమైన తిండి అందించాలని మనసులుంది సెప్పిండు.

ఆ ఆలోచనే కూసానిత్తలేదు. నిలోనిత్తలేదు. బలరాంకు బాలాజీ పండ్లమొక్కల గురించి చెప్పినమాట నచ్చింది.

అంటబాల్ల ధనోరా నుంచి వెళ్లి అదిలాబాద్ రైల్వేస్టేషన్ ప్లాట్ ఫాం మీదకు చేరుకున్నాడు. తన ఆర్మీమిత్రుని కోసం బాలాజీ ఆత్మతగా ఎదురు చూస్తున్నాడు. రైలు శబ్దం చికు బుకుమంటూ వచ్చింది. రైలు దిగిరాంగనే బలరాం అలాయ్ బలాయ్ తీసుకుని పది పండ్లమొక్కలు బాలాజీ చేతికందిచ్చాడు. బాలాజీకి సంబురమైంది.

ఆ మొక్కలను పసిపాపలా చేతిలో తీసుకుని ఇంటికి బయలుదేరాడు. దారిపొడుగుతా తెల్లని దోవతిలు, నెత్తికి రుమాలు సుట్టుకుని నడీడు మనుషులంతా గుంపులుగా చీమల తీర్గ కనిపించారు. నల్లని నేలలో నాగలి దున్న వ్యవసాయం చేసే రైతులు వాళ్లంతా.

“మేము భూమితోటి, పంటల తోటి కలిసి ఉంటాము. ఆకాడి దేవర పెద్దపండుగను మొక్కుకుంటాము” అని రెండే ముచ్చట్లు చెప్పిండు. రోడ్డుకిరువైపులా ఎద్దులు, ఆవులు, మేకలు చెంగలిస్తున్నాయి. తడకలతో, మట్టి గుడిసెలు కంటికి ఇంపుగా ఉన్నాయి.

అరటితోటలో కొంతమంది అదివాసి గిరిజనులు కూలిపనులు చేస్తున్నారు. చక్కరకేళి, నాందేడులో లాగనే ఈడ కూడ పదేండ్ల నుండి అదివాసి భూముల్లో అరటితోటలు అనేకము విస్తరించాయి.

తరతరాల మార్పులేని పాత వ్యవసాయం నెర్రెలు పాసి రైతుకు దుఃఖమే మిగిల్చింది. పల్లె, పట్నాలేందిప్పుడు? తినే పదార్థాలన్నీ పెస్టిసైడ్ మందుల తోటి నిండి పోయినయే. విధిలేక అవి తిని రోగాలు, రొచ్చులతో ఆసుపత్రుల పాలవుతున్నారు.

ఏటవాలు కొండల అంచున, గుట్టల మీద మొక్కజొన్న, పత్తి, కందులు, మినుములు, సజ్జలు వర్షకాలపు పంటలు పండిస్తున్నారు.

ధనోరా గ్రామం చుట్టూ లోయలు, మంచిగాడ్పు, వాగులు పొంగుతున్నాయి. వర్షాకాలం కాబట్టి అడవి కొమ్మలు చిక్కగా ఉన్నాయి. కొద్ది దూరములో రైతులు గుమికూడున్నారు. రైతులకు వ్యవసాయాధికారి ప్రభుత్వం యొక్క పథకాల గురించి వివరిస్తున్నాడు. ఏ ఒక్కరి ముఖంలో ఆసక్తి లేదు అంత పెద్దగా అధికారి చెప్పే విషయం మీద నజరు లేదు. అదివాసి రైతుల తండ్లాట అదివాసులకే ఎక్కువైరుక. కనక చిన్ను నసుక్కుంటా గుంపుల నుంచి “పోడుభూములతో జంగతోళ్ళ లొల్లి, ప్రతిరోజూ ఒడవని యుద్ధం తీరుగనే కదా? ఈడ అదివాసుల బతుకులు మారేనా?” ఒక్కచిత్తం చేసుకుని గట్టిగనే సమాధానమిచ్చిండు-అధికారికి.

ఆ అధికారికి కొంచెం చెమటలు పట్టాయి. ఆడ నుంచి జారుకున్నాడు. మరొక అదివాసి రైతు అధికారితో కొంచెం ధైర్యంతో భగవంతరావు రెండు చేతులను జోడించి “దయచూపండి, రక్షించండి సారు” వేడుకుంటూ ఒక్కసారి అధికారి కాళ్ళమీద డాల్లన పడ్డాడు. రెండేళ్ల నుంచి పంట చేతికిరాలేదు. మందులు ఎక్కువగా వాడటం వల్ల పెట్టుబడి పెరిగి బతికే తీరు లేక పురుగుల మందు గతైందని అధికారి ముందు బోరున ఏడ్చాడు. ఆ అధికారికి కొంచెం కూడ జిరుమనలేదు.

“ఓసి... నీయవ్వ ఇళ్ళతోటి ఊరు కాలది, పీరి లేవది” అని అక్కడనుంచి రైతులు కోపంతో లేచి గుడిసెలకు కదిలిండు.

ధనోరా చుట్టూ ప్రక్కల అదివాసీల గ్రామంలో సరైన పోషకాహారాలు లేక రక్తహీనతతో ముసలి, ముతక, పిల్లాజెల్లలు బాధపడుతుంటారు.. అడవిల దొరికేటి జిగురు, తప్పి, ఇప్పపూలు, కంకటాంగులు, ఎండినకట్టెలు వంట చేసుకునేంటండుకు జీవనాధారం .

భూమి దైవం ఇచ్చిందిగాను, రాజులకు చెందిందని భావించి ప్రజలు సేద్యం చేస్తారు. సమిష్టి జీవనం, అవసరాల వినిమయం ఉంటుంది తప్ప వ్యక్తిగత ఆస్తి పట్టింపు పెద్దగా ఉండదు. మార్కెట్టు మరియు కరెన్సీతో పనేలేదు.

బాలాజీ అడవుల మధ్య, కొండల మధ్య పండ్లతోట పెంచాడని తెలిసి చూడబోయిన. ధనోరా గూడెం చుట్టూ పక్కల ప్రాంతంలో

ఏ పంటలు వేస్తారని పెద్దమీసాలయనను అడిగాను.

“పత్తి, కందులు, మినుములు, కొర్రలు, సజ్జలు అని బదులిచ్చాడు. పాత పద్ధతుల్లో ఇప్పుడు పంటలకు మొగ్గు సూత్రం”ని చెప్పాడు.

అక్కడ తోట, వాగు ఉంది. కొత్తరకం పంటలు పండిస్తున్నాడు. అక్కడికెళ్ళమని సూచించాడు ముసలాయన.

పంటల గురించి తెలుసుకోవాలంటే ఊరి రైతుని కలవమన్నాడు.

అలిశ్యం చేయకుండా వెళ్ళాను. చిన్నదుకాణంలో బాలాజీ రైతులకు పొట్లం కట్టి ఇస్తున్నాడు. నమస్కారం చేయగా “రాం రాం” బదులిచ్చాడు.

“మీ గురించి చాలా మంది గొప్పగా చెబుతున్నారు. మీ వ్యవసాయం క్షేత్రం చూడాలి” అనగానే దుకాణంలో నుంచి బయటకచ్చిండు.

బాలాజీ ఇంటినుంచి కిలోమీటరు దూరం మాత్రమే వ్యవసాయక్షేత్రం ఉంటుంది. వ్యవసాయం క్షేత్రం చేరేసరికి మట్టికి తనకు ఉన్న బంధం గురించి అతని మాటల్లో తెలిసింది.

బాలాజీ, ముప్పై ఎనిమిది సంవత్సరాల యువకుడు. తండ్రి ఏక్వార్ట్, తల్లి లక్ష్మి భాయి. ధనోరా మూడిండ్లు గ్రామం పొందిచ్చిన కుటుంబం. బాలాజీకి ముగ్గురు అన్నదమ్ములు మరియు వ్యవసాయంతో అనుబంధం ఉన్న కుటుంబం. ఎర్రగా కురచగా చిరుదరహాసంగా ఉండేవాడు. చదువులో కూడా ప్రతిభావంతుడు. పదవ తరగతి వరకు మోడిలో, ఆ తర్వాత ఇంటర్మీడియట్ ఆసిఫాబాద్ గవర్నమెంట్ కాలేజీలో చదువుతున్నప్పుడే బతుకుదెరువు కోసం ద్రైవరుగా మారిండు. కష్టపడి సాంతకాళ్లపై నిలబడేందుకు కృషి చేయగా ఆటుపోట్లతో చివరకు ఒక డిసిఎమ్ వ్యాన్ కొన్నాడు. కొన్నిరోజులు బాగానే సాతిచ్చింది. ఆ తర్వాత కొద్దిరోజులకు ఓ రోజూ కొండమీద నుంచి తిరుగులు తిరుకుంటూ ఉల్టాపల్ల అయింది. పెద్ద ప్రమాదములో కూడ సావు నోట్లకెళ్ళి బయటపడి మోటర్ రంగానికి స్వస్తి పలికాడు.

తండ్రి మరణంతో కుటుంబం కకావికలమైంది. రోజులు గడుస్తున్నాయి. అటు పేదరికం ఎలాంటి సౌలత్ లేకా ఏమి చేయాలో తోచలేదు. కండ్లల్ల దుఃఖం తప్పా ఇంకేమి మిగలేదు. కుటుంబం నలుగురిల దిగజారద్దని అప్పుసొప్పుజేసి ఒక చిన్న కాటన్ దుకాణం పెట్టాడు. దుకాణంకు కెరమెరి, గోయగాం, టోకెన్ మోహడ, కోఠారి, కొలాంగూడ ఆదివాసులు రైతులే ఎక్కువగా వచ్చేటోళ్ళు. వారికి ఎక్కడ అప్పు పుట్టది. పైనలవసరమైతే కొంత అప్పుగా ఇచ్చి, అధికంగా వడ్డీ వసూలు చేయడం కెరమెరి మండలంలో బయట నుంచి వచ్చిన వ్యాపారుల దండా అధికమే. వారి చేతుల్లో పీడనకు ఆదివాసులు ప్రజలు గురైనారు.

ఆదివాసి రైతులు దుకాణంకచ్చి గొంతు పెకలకుండా కుసునేవారు. బాలాజీకి అర్థమయ్యేది కానీ కొత్తగా దుకాణం పెట్టిండు. మాములు ధరకే పెస్టిసైడ్ ఇచ్చేవాడు. ఆదివాసి రైతుల గోస తెలిసికోడవడంతో రైతులను పీడించి, వారి దగ్గర పైనలు కుప్పచేయడం, బాలాజీకి ఆ వడ్డీ వ్యాపారం పద్ధతులు నచ్చక వదిలిపెట్టాడు.

నెగడు చిటపట మండుతుంది. నెగడు ముందు కూర్చున్నాడు. అతని కడుపు ఎన్నుకంటుకు పోయింది. ఒంటిమీద ఒక అంగీ తప్ప లాగులేని అందమైన పిల్లవాడిగా తండ్రి వెంట వ్యవసాయం చేసిన రోజు గ్యాపకమచ్చింది-బాలాజీకి. ఎవుసం ఆ అనుబంధం, అనుభవంతో తండ్రి ఆశయం కొనసాగింపుగా మళ్ళీ వ్యవసాయం అది కొత్త పద్ధతిలో ఏవుసం చేయాలని భావించాడు.

దేశీయంగా ఆవును సాకే విధానం, పంటలు పండించే విధానం తమ స్థానిక వ్యవసాయ సమస్యలకు పరిష్కారం వేరే ఉన్నాయని ఆలోచించాడు. వాటిని అలవర్చుకున్నాడు. పేడ, గోమూత్రంతో ఏమాత్రం రసాయనాలు వాడని వ్యవసాయం ప్రారంభించాడు.

తోట వైపు కదిలాం. తోవలో ఆదివాసి మనుషుల ముఖాలు, భాష తీరు చూస్తుంటే గమ్మతనిపించింది. ఎండకాలం తునికాకు కోసి కట్టలు కట్టి అమ్మడం, చుట్టూ ఆదివాసి అడవంచు గ్రామాల బతుకుదెరువని చెప్పాడు.

ఎప్పటికీ పారే జీవవాగు చుట్టూ దొనల మధ్య ఎంతో మనసు ఉల్లాసపరిచేలా ఉంది. వాగు మడుగుల్లో ఆదివాసి పిల్లలు ఈతలు కొడుతున్నారు. కొందరు స్త్రీలు ఉతికిన బట్టలు వాగొడ్డుకు ఆరేస్తున్నారు.

వ్యవసాయ క్షేత్రం ముఖద్వారం ‘స్పర్గియ ఏక్వార్ట్ రావ్-కేంద్రే స్మార్క్ ధామ్’ పెద్ద అక్షరాలతో రాసి ఉంది. పద్నాలుగు ఎకరాల విస్తీర్ణంలోగల వ్యవసాయ క్షేత్రంలో కలియతిరిగాము. “ఈ మొక్కలను మూడేళ్ళ కిందట ఆగస్టు నెలలో జమ్మూ కాశ్మీర్, బస్వహార్ నుంచి తెప్పించి నాటాను” బాలాజీ మొక్కల గురించి వివరిస్తున్నాడు.

బాలాజీ తోటలో దానిమ్మ, పనసతో పాటు అనేక రకాల ఫూలచెట్లు ఉన్నాయి. రెండు, మూడు రకాల పచ్చిమిరపకాయలు కూడ ఉన్నాయి. చిన్న కుంటలో చేపలు పెంచుతున్నారు. ఐదావులు, మూడు ఎద్దులున్నాయి. క్షేత్రంలో నాలుగు కుటుంబాలు జీవనం సాగిస్తున్నాయి.. పేడను ఒక దగ్గర కుప్పలు వేసి పనిచేసేవారు పెద్ద కుండల్లో నింపుతున్నారు.

“నేను వంటచేస్తూ తోట నుండి కరివేపాకు తుంచి చారులో వేస్తాను. ప్రెస్ కొత్తిమీర దగ్గరే ఉంది. అదీ కూరలో వేసుకుని తింటే ఆరోగ్యమే. వంకాయ, టమాట, మునగ, తోటకూర చూస్తు చూస్తుండగానే మొక్కలు పెరిగి పెద్దయ్యాయి. క్షేత్రంలో పక్షులు గూడుకట్టుకుని సంగీత కచేరీలు చేస్తున్నాయి” మట్టితో మాట్లాడుతున్నాడు బాలాజీ.

“మంచిర్యాల, బెల్లంపల్లి, చెన్నూరుల, భీమారంల మామిడిపండ్ల తోటలు విరివిరిగా ఉన్నాయి. ఈ మట్టిలోన అడవిలో, లొద్దిలో అనుకూల పండ్లతోటల పెంపకానికి పరిశోధనలు చేశాను. భూమి తీరు గురించి, వ్యవసాయ శాస్త్రవేత్తలతో అనేక సార్లు నా ఆలోచనలు పంచుకున్నాను. కొన్ని సలహాలిచ్చారు. ప్రతి జిల్లాలో పంటల గురించి తెలుసుకున్నాను. అవన్నీ రసాయనాల పంటలు నచ్చలేదు. ఇప్పుడైతే ‘ఆర్గానిక్ జపం’ మొదలైంది. దీన్ని సర్టిఫై చేసేదెవరు? ఎట్లా దాన్ని నమ్మడం? అన్న ప్రశ్నలు మనసుల పురుగు తీర్గా మెసిలిన అదరక బెదరక ముందుకు కదిలాను. తండ్రి నుంచి నేర్చుకున్న వ్యవసాయం, నా ఆలోచన భూమి పొరల్లోకి వెళ్ళి పరిశోధన చేసి ప్రకృతి చలన సూత్రాల తోటి, సమాజ చలన సూత్రాలను బేరిజు వేసాను. ప్రతి మట్టి పెళ్ళతో మాట్లాడాను. నా జీవిత లక్ష్యాన్ని విన్నవించుకున్నాను. సాంప్రదాయక సాగుతో విస్తృతమైన పండ్లతోటల పెంపకం కలగన్నాను. మట్టి నాకు ధైర్యం ఇచ్చింది. ఆ తర్వాత కొన్ని నెలలపాటు రైతులతో నా ఆలోచనలు పంచుకున్నాను. కొందరు కలిసి నడిచేందుకు ఆసక్తి చూపగా, మరికొందరు విభేదించారు.”

అందరి యువరైతులతో సేంద్రియ పంటలకు సంబంధించి “మనకిక్కడ గ్రామాల్లోని పశుసంపత్తికి ధోకాలేదు. వ్యవసాయం మీద ఆధారపడి మనం ఉన్నాం. రసాయన ఎరువులు ఇదివరకు వాడి బతుకుల్ని ఆగామాగం అయినాయి. ప్రకృతి వనరులతో ఎవుసం చేద్దాం. దానికి మనమంతా అడుగు మొదలుపెడదాం.. అట్లా చేస్తేనే బతుకుడు లేదంటే మట్టిల కలుసుడే మనకి వేరే దారి లేదు” బాలాజీ అడిగింది. పొడుగ్గా గాలి పీల్చి మళ్ళీ తనే మొదలు పెట్టింది.

“కొర్రలు, జొండ్లు, సజ్జలు, మినుములు సాగుచేయాలి. ఎంత కష్టమైన పాత పద్ధతులకే మొగ్గు చూపాలి. నాలుకకు రుచిపోయ్యి పండ్లయ్యింది. మొద్దుబారింది.”

వ్యవసాయ జీవితంలో ప్రవేశించాక పశుపోషణ ఉన్న కాలంలో కూడా నిరంతరం చలనంలో ఉంటూ ఆదివాసులు గుంపులుగా తిరుగుతూ తెగలుగా జీవించారు. పశుసంపదతో సాంప్రదాయ బద్ధంగా వ్యవసాయం చేశారు. పండ్లకిందటె పత్తి, మిర్చి, పొగాకు వంటి వ్యాపార పంటలు రైతుల భూముల్ల నాటుకుపోయాయి. ఈ వ్యాపార పంటలు వీటి మార్కెట్ దళారులకు లాభాలు ఉండటం వల్ల గిరిజన రైతుల బతుకులు కుప్పకూలాయి.

‘మొక్కలు పూత్రయా? కాత్తయా’ని దెప్పొడ్డిన గానీ కించిత్ పెదవుల మీద చిరునవ్వు కోల్పోలేదు బాలాజీ. జమ్మా- కాశ్మీర్ పండ్లతోటల మొక్కలకు ధనోరా భూములు సారవంతమైనదిగాను, వాతావరణం అనుకూలంగాను ఉంటుందని తెలివితో తెలుసుకున్నాడు. భూమి చదును చేసి పదిమొక్కలను గుంతల్లో నాటాడు. గుంతలు తవ్వేట్టువుడు సబ్బలు కాలికి తగిలి నెత్తురు బొల్ల బొల్ల కారంగా పసుపుతో కాలికి బట్టకట్టాడు. కానీ పని మాత్రం ఆపలేదు.

దినాలు గడుస్తున్నాయి. లోపల గుటగుట ఉంది. అడవికి దగ్గర కావడం వల్ల అడవిపందులు, కోతులు, గుడ్డేలుగుల నుంచి పంటను రక్షించటమనేది పెద్దసాహసమే. చీకటైతే మంచం మీద పెద్ద సప్పుళ్లతో అడవిపందులు రాకుండా కాపాడటానికి తెల్లారేదాకా తోటలోనే జాగారం. మబ్బులనే లేచి ఆరుగంటలకు ఇంటికి పోయి గొంతులో ఇంతంతా అంబలి పోసుకుని తల్లిచ్చిన పార పట్టుకుని వ్యవసాయం క్షేత్రంలోనే మొక్కలతో గడపడం, సేంద్రియాలు చేయడం దినచర్య. మొక్కలతో విడదీయరానీ బంధం ఏర్పడ్డాక తోటల నుంచి బయటకు పో బుద్ధికావడం లేదు. రాత్రి మంచమీద పడుకున్నాడు-బాలాజీ

ఓ రోజు చిక్కని చీకట్ల దూరంగా గుర్రు గుర్రుమని అడవి పందుల శబ్దం వినిపించింది. దదేల్లన లేచి వ్యవసాయం క్షేత్రంలోకి దూసుకొస్తున్న అడవిపందుల పనిపట్టాలని కదిలాడు. చేతిలో పెద్ద లైటు, గుతుప పట్టుకుని ఉరికాడు. అడవి పందుల్లో చిన్నపిల్లలు కనిపించాయి. భయం వేసింది. ఒక్కసారిగా అడవిపందులు మీది మీదకి ఉరికొస్తున్నాయి. వాటిని తిప్పికొట్టకపోతే నాటిన మొక్కలు నాశనం చేస్తాయని అర్థమైంది. చేతిలో గుతుపతోటి ఒక్కసారిగా వాటిమీద దాడిచేయగా అడవిపంది పిల్లలు దూరం పారిపోగా, తల్లి పంది మాత్రం మీద పడి బాలాజీని కండలు పీకింది. తప్పించుకుని బయటపడ్డాడు. ఇది రెండోసారి సావునోట్ల తలకాయ పెట్టడం. జీవునం ఇడిసెటోడని ధనోరా గ్రామంతా చూడడానికి కదిలింది.

బాలాజీ తల్లి కడుపులవెట్టి సాధుకుంది కాబట్టే ఏం గాలేదు. తల్లి మనసు కొడుకును చూసుకుంటూ విలవిలాడింది. బోరున ఏడ్చింది. ఒక నెలరోజులు నొప్పులతో ఇంటికే పరిమితమయ్యాడు. తండ్లాటంతా మొక్కల మీదనే. దాన్ని సూసెటోడు, సేసెటోడు లేకనేపాయే. మంచిగ అయినంక నెలరోజులకు వ్యవసాయ క్షేత్రంలో అడుగుపెట్టాడు. మొక్కలు దీనంగా ఉన్నాయి. దుఃఖంతో కొగిలించుకున్నాడు. మొక్కలు సంతోషపడ్డాయి. కండ్ల నీరు రెమ్మలు తుడిచాయి.

చుట్టుపక్కల ఆదివాసి, మైదాన గ్రామాల రైతులకు వ్యవసాయంలో శిక్షణ ఇస్తున్నాడు.

“నీ ఇష్టం వచ్చినట్టు మీటింగ్ పెట్టుకుని తిరుగు, కానీ పనిచేసుకునే రైతులకు నీవు చేసే పద్ధతులు నేర్చి చెడగొట్టకు” నీకు పుణ్యము ఉంటుంది” పెర్టిలైజర్ యజమాని బాలాజీనీ గట్టిగానే హెచ్చరించాడు.

కోపం కట్టలు తెంచుకుంది. 'మొక్కలు ఎప్పుడు మౌనంగానే ఉండి ఫలాలనిస్తాయి' అన్న పెద్దలమాటె యాది మరువలేదు సున్నితంగా అక్కడి నుంచి చిరునవ్వుతో కదిలాడు-బాలాజీ.

పట్టణాలు, పల్లెలు అంతటా విధ్వంసపూరిత ఆవరోత్పత్తులు జరుగుతున్నాయి. దాన్ని కట్టడిచేసే దిశగా చేయాలని అది పుట్టి పెరిగిన ప్రాంతం నుంచే అడుగువేయాలని కంకణం కట్టకుంటే అన్నీ అవరోధాలే. మనిషి కంటే గొప్పది భూమి. ఆ భూమిని అర్థంచేసుకుంటే కొత్త పంటలైన, కొత్త జీవనమైన సాగించవచ్చని భావించాడు. వ్యవసాయం ఒక జీవించే క్రమం. పంటను కమర్షియల్ గా చూడటం మొదలైన తర్వాత రకరకాల ఒత్తిళ్లు పెరిగాయి. రైతు మీద అంతర్గతమైన, బహిర్గతమైన ఒత్తిళ్లు ఎక్కువ. అప్పుల ఒత్తిడి, పిల్లలను చదివించాలనే ఒత్తిడి. మిగతా వారిలాగే కొడుకును సిటీలో మంచిగా చదివించాలని ఒత్తిడుంది రైతులకు.

కరువు, రాజకీయాలకి రైతులని సరఫరా చేసే సప్లయర్ అయింది. రాజకీయ నాయకుల మీటింగ్, మైకుల చెప్పే ఉపన్యాసాలకు రైతులు చప్పట్లు కొట్టే వారయ్యారు.

రోజు రోజుకు ట్రాక్టర్ల యంత్రాల సంఖ్య పెరుగుతుంది. మనుషులతో అవసరం లేకుండా వ్యవసాయం చేస్తున్నారు. వాణిజ్య పంటలతో పాటు మనుషుల ఆరోగ్యాలు ఖరాబవుతున్నాయి.

ప్రస్తుతం సేంద్రీయ వ్యవసాయానికి ఆదరణ తక్కువ. సేంద్రీయ పంటలో తగినంతా దిగుబడి ఉండదు. అయితే ఖర్చు తక్కువ. ఏ అభివృద్ధి అయినా సరే మొదలుపెట్టినప్పుడు ఇలాంటివి తప్పవని తెలిసివచ్చింది.

సేంద్రీయ పద్ధతి నేర్చుకోవడానికి దేశంలోని సమర్థత గల శాస్త్రవేత్తలను, సాంకేతిక సలహా కోసం పంపమని పదే పదే వ్యవసాయ అధికారికి ఆభ్యర్థించగా మొత్తానికి ఒప్పుకున్నారు.

మొక్కలు నాటడం సులభమైంది. కానీ అసలు కథ ఇప్పుడే మొదలైంది. లోపల పరిస్థితులు, బయట పరిస్థితులు తట్టుకునే ప్రతి మొక్క పెరుగుదల మీద ఖచ్చితమైన దృష్టిని అర్థం చేసుకోవటం, ఆచరించటమనేది రైతు అప్టేట్ కావాలి. సమస్యలోంచి మరొకొన్ని సమస్యలు పుట్టుకొచ్చేవి. రోగ నిర్ధారణ పరీక్షలు, ఆకుకు వచ్చిన రోగము ఖచ్చితత్వంతో కనిపెట్టాలి. ఏ మాత్రం అశ్రద్ధ, అలసత్వం పనికిరాదు. ప్రతిక్షణం రైతుకి యుద్ధరంగమే. మనుషులకు ప్రాణం బాగా లేకపోతే ఎట్లా తల్లడిల్లుతారో! మొక్కల జీవనం అట్లే విలవిలాడుతుంది. ఓ రెమ్మ రాలిన ప్రతి కదలిక మార్పుని ఇట్టే కనిపెట్టగల జ్ఞానం బాలాజీకుంది.

వ్యవసాయ క్షేత్రంలోని మొక్కల మీద, వాతావరణ పరిస్థితుల మీద పట్టు వచ్చింది. పాతాకులు పోయి కొత్త ఇగురేసిన పదిహేను రోజుల్లో పూత దశకు చేరి, మరో పదిహేను రోజుల్లో పిందలేసి కాయగా రూపాంతరం చెందుతుంది.

ఎగుడుదిగుడు ఉష్ణోగ్రతల కారణంగా మొక్కలకు పురుగులు తెల్లదోమ వట్టింది. మంచిగా ఏవుగా పెరుగుతున్న దశలో ఈ పరిణామం అర్థం కాలేదు. దానికి అరగంటలోనే ఎరువును వేయాలని లేకుంటే ఇరవై నాలుగంటల్లో మొక్కల పరిస్థితి అధ్వానం అవుతుందని పసిగట్టి సేంద్రీయం పిచికారి చేశాడు. మరుసటిరోజు కల్లా ఆకులన్నీ నిగనిగలాడాయి. అమ్మయ్యా! అని ఊపిరి పీల్చుకున్నాడు.

కుంరంభీం ఆసిఫాబాద్ జిల్లా, కెరమెరి గుట్టల్లో కొత్తరకం పండ్లతోట మీద యువరైతు చేసిన ప్రయోగం ఫలించిందనే విషయం రైతుల ద్వారా (సెంటర్ ఫర్ సెల్యులర్ అండ్ మాలిక్యులర్ బయాలజీ-CCMB, హైదరాబాద్) వీరేశంకు సమాచారమందింది. కొద్ది రోజులకే ప్రపంచ వ్యాప్తంగా ఉన్న శాస్త్రవేత్తలకు ఆసిఫాబాద్ కొండల్లోని పండ్లతోట గురించి ఆసక్తి కలిగింది. ఈ తెలంగాణలో చాలామంది విభిన్న పండ్లతోటలు పెంచడానికి ప్రయత్నం చేశారు. కానీ బాలాజీ ఒక్కడే అసాధ్యాన్ని సుసాధ్యం చేశాడని వ్యవసాయాధికార శాస్త్రవేత్తలు, ఆదివాసి గూడెంల ప్రజలంతా పండుగ చేసుకుని సంబురపడ్డారు. శాస్త్రవేత్తలు బాలాజీ పంట గురించి ఎట్లా సాధించాడు, ఏమి చేసాడన్న విషయాలు తెలుసుకోవలని ఉత్సాహంగా ధనోరా చేరారు.

మారుమూల ధనోరా ఆదివాసి గూడెం వైపు చీమల తీరుగనే కదిలి వచ్చారు. అధికారులు క్షేత్రంలో పనిచేసే నౌకర్లతో, సేంద్రీయ ఎరువులు తయారు చేసేటోళ్లతో సుదీర్ఘంగా సంభాషణలు చేశారు.

మొదటి దశలో పది మొక్కలు తెప్పించి నాటాసని ఆ మొక్కలకు ఐదువేల ఖర్చుయిందని విన్నవించాడు అధికారితో బాలాజీ.

“బాలాజీ నీవు సొంతంగా కష్టపడి ఇంత పెద్ద తోటను సృష్టించావు. ఇకపై ఎటువంటి సాయం కావాలన్న మేము చేస్తామ”ని అధికారి మాటిచ్చాడు.

“ఈ భూముల్లో కొన్నేండ్ల కిందటే తేయాకు తోటలు పెంచాలని ఆదిమ గిరిజనులకుండేది. ఆ జ్ఞానం ఇప్పుడు పనికొచ్చింది. ఆదివాసి గిరిజనుల ప్రేరణ నా పండ్లతోట ఆలోచనకు బీజమైంది. కూలిపోతున్న వ్యవసాయ భూములకు సారం, ఆరోగ్యకరమైన ఆహారపు అలవాట్లు నిలబెట్టాలనే ఆలోచనతో కొత్త సేంద్రీయ విధానం ద్వారా వ్యవసాయం చేయగా ఈ విజయం కలిగింది.”

ఊరిలోని వారు గివ్వే భూమిల మొలుతయ్యా? మొలినిన పేరుకత్తయీ అన్నోళ్ళు రైతులు ఇప్పుడు విస్తుపోతున్నారు. బాలాజీతో

కలసి నడిచి వచ్చారు.

కొద్దిదూరంలోగల సాకడ గ్రామంలో సేంద్రీయ వ్యవసాయ పద్ధతులు కందులు, మినుములు, కొర్రలు, సజ్జలు పాత పద్ధతులలో తీస్తున్నారు. రాత్రులు సమాలోచన జరిగేది. కొన్ని సార్లు అననుకూల వాతావరణం కావటంతో కంటిమీద కునుకు లేకుండా చేసింది. క్రమం తప్పకుండా పంటలను తీసే పద్ధతిలో ఎగుడుదిగుడుగా ఉండే వాతావరణం తట్టుకుని పిందే దశలో ఉన్న మొక్కలను కాయలుగా రూపాంతరం చెందించడం కోసం ఆ తండ్లాట మాములుది కానే కాదు.

బాలాజీ 'గ్రామీణ ఆర్థిక వేత్త'గా చుట్టుపక్కల గ్రామాల వ్యవసాయం మీటింగుల్లో యువరైతులను పోగేసి ఇప్పుడున్న వ్యవసాయ పద్ధతులు మనం మార్చుకుని దిగుబడి పెంచుకుని మార్కెట్‌ను శాసించాలని అదే మన రైతుల ఆశయం దానికి మనం సన్నద్ధం కావాలన్నది ధ్యేయమని ఉపన్యాసమిచ్చాడు. రైతులకు ఉత్తేజం కలిగింది.

బాలాజీ తెలివితేటల మనిషిని ఎవరు అనుకోరు. భూమి దున్నడం మంచిదనుకునే మనిషి. మొక్కలకు ఇరవై రోజులకు ఒక్కసారి 'జీవామృతం', డెబ్బై రోజులకు 'పంచగవా' కలిపి జల్లి పచ్చగా నవనవలాడే తీరుగా పంటను దీశాడు.

రోజులు నెలలు గడిచాయి.

పువ్వు కాయగా మారే విధానం ఉండే దీన్నే మనకు అర్థం చేయించేది ప్రకృతి. జీవిత వేగాన్ని తగ్గించేది ప్రకృతి. అది ఎంత కావాలో అంతే ఇస్తుంది.

హృదయం ఆనందంతో నిండిపోయింది. మొక్కలు ఎదిగేదశలో ఎన్ని అవస్థలు పడుతాయో అన్నీ తిప్పలు తప్పలేదు. బాలాజీ, భూములోని 'విత్తనం చనిపోతూ ఆపిల్ పంటను వాగ్దానం చేసింది.'

వ్యవసాయ క్షేత్రంలో నూటయాభై గ్రాముల నుంచి నూటదెబ్బై గ్రాముల వరకు బరువుతో, చిన్న సంత్ర పరిమాణంలో ఉండే జమ్ముకాశ్మీరును తలదన్నే 'ఆపిల్ తోట' వ్యవసాయం క్షేత్రంలో పండింది. ఇది పూర్తిగా విజయవంతమైంది. మరో వంద ఎకరాల విస్తీర్ణంలో ఆపిల్తోట స్థానికంగా వెనుకబడిన ఆదివాసి గూడెంలో కలసి పెంచాలని పెద్ద లక్ష్యమే ఉందని చెప్పాడు.

"ఈ మట్టికి ,మనుషులకి , కొండలకి, లోయలకి నన్ను నేను ప్రహృదయ పూర్వకంగా అర్పించుకుంటున్నాను."

ధనోరా, కెరమెరి కొండలు, గుట్టలు సేంద్రీయ వ్యవసాయం పద్ధతి ప్రయోగశాలగా తయారయ్యింది. పదిమొక్కలతో మొదలై నాలుగు వందల మొక్కలు ఆపిల్తోటగా ఎదిగింది.. రోజు రోజు నాలుగువందల మొక్కల అలనాపాలనా చూడటం మరింత కష్టమైంది. జీవామృతం తయారు చేయడం మొక్కలకు అందించటం, ప్రకృతి మార్పులకనుగుణంగా సేంద్రీయం తయారు చేయడం ఒక గొప్ప కార్యదీక్షగా జరుగుతుంది.

ఆదిమ గిరిజన జాతులు శాస్త్ర, సాంకేతిక పద్ధతులలో మార్పుకు గురై అవి ఇముడక చెల్లాచెదురైనాయి. ఆహారంలో మార్పులతో సంపూర్ణ ఆరోగ్యవంతమైన తిండి, సంపాదన, సంకల్ప, చైతన్య పూర్వకంగా గిరిజన గ్రామాల్లో అవసరమైంది. ఇది శక్తివంతమైన పంటను తీసుకురావడానికి రైతులు చాలా సార్లు ఆహారాన్వేషణలో మొదటి స్థితికి రావడానికి తండ్లాడుతున్నారు. మనిషి ప్రకృతిని అర్థం చేసుకుని క్రమపద్ధతిలో జీవనం కోసం తండ్లాడి బాలాజీ ఆపిల్ పంట ఫలితం అందించాడు. యువరైతు బాలాజీ ఇంటిముందు పత్రికా విలేఖరులు, ఫోటోగ్రాఫర్లు కిక్కిరిసిపోయారు. యువరైతు అంతరంగం తెలుసుకునే ప్రయత్నం చేశారు.

"మనం బంగాళాదుంప తవ్వి పైకి తీసేందుకు కూడా యంత్రాలు వాడుతున్నాం" రైతు అభివృద్ధి పేరు మీద పెస్టిసైడ్ వాడి బాకిలయి అదే పొలంలో రైతు కూలిగా మారి లోపల ధ్వంసమైన జీవితం అనుభవిస్తున్నాడు. గిరిజన గ్రామాలు, మైదాన ప్రాంత రైతులు వలసపోతున్నారు. అన్నింటికన్నా బలీయమైన తరతరాల భూమి సంబంధం తెగిపోయి బతుకుదెరువు కోసం చెల్లాచెదురవుతున్నారు"ని కడుపుల దుఃఖంతో తను వచ్చిన దారిల దుఃఖాన్ని దిగమింగి చెబుతున్నాడు బాలాజీ.

బదారు సంవత్సరాల అలిసిపోని శ్రమ వ్యవసాయ క్షేత్రంలో నెత్తుటి చెమట ప్రతిఫలం దక్కింది. దేశ, విదేశాల్లో మరియు కాశ్మీర్‌లో మాత్రమే కాదు ఇక్కడ కెరమెరి గుట్టల్లో, ధనోరా ఆపిల్ ఆదివాసి గిరిజన గ్రామాల్లో పండించవచ్చని నిరూపించాడు.

ముసలవ్వ(మాతరి) సోంబాయి ఇప్పుడు బలమైన తిండికోసం బాధపడనక్కర్లేదు. బాలాజీ, సేంద్రీయ వ్యవసాయం ఆపిల్, ఆదివాసి గూడెములన్నీ ఆనందంగా ఆరోగ్యంగా బతకడానికి భరోసాతడు. బాలాజీ భారతదేశపు మరో పారికర్.

ముఖ్యమంత్రికి 'ఆసిఫాబాద్ ధనోరా ఆపిల్తోట పండు చేరుకుంది. అననుకూల పరిస్థితిని అనుకూలంగా మార్చుకుని ఆపిల్ తోట పెంచిన విజయం ప్రపంచానికే ఆదర్శప్రాయం.

కరోనా విపత్కర కాలంలో దేశాన్ని ఆదుకున్నది వ్యవసాయ రంగమే. ప్రపంచానికి పిడికెడు అన్నంపెట్టే, ప్రాణాలు నిలిపేది వ్యవసాయమే. అలాంటి సాహసం చేసిన ఆదివాసీ రైతు భూమి పుత్రుడు బాలాజీ.

తెలంగాణ ధనోరా ఆపిల్ హిరామన్ హెచ్ ఆర్ -99 పొత్తిళ్లలో పురుడు పోసుకున్న మధురిమల ఆపిల్ ఫలాలుగా మలచిన, తెలంగాణ రైతును ప్రపంచమే ఆదర్శంగా తీసుకుంది. లక్షలమంది సేంద్రీయ రైతుల గొంతుకగా బాలాజీ మారాడు. భూమిని

తలకిందులు చేసి పండ్లతోటలు పెంచాడు. ఎదిగిన ఎత్తుకి గిరిజన రైతులను కూడా తన ఆశయంలో భాగస్వామ్యం చేయడమే లక్ష్యం. వేల మంది తిర్యాణి, ఆసిఫాబాద్, మంచుర్యాల కొండప్రాంతాల గ్రామ రైతులు బాలాజీ వెంట నడుస్తున్నారు. ఒకవైపు ప్రపంచమంతా కరోనా మహమ్మారితో కుప్పకూలిపోతుంటే, భూమిని నమ్ముకున్న బాలాజీ రైతు కొత్త ఆలోచనతో నిలబడ్డాడు. రైతుబిడ్డ ప్రపంచ స్థితి మార్చడానికి భూమిలో శ్రామికుడైనాడు.

వేల ఏకరాల అపిల్తోట అడవి చుట్టు చిగురించాలని (కెడా కోడ్డా) అది నా ఊపిరి, నా లక్ష్యమని వ్యవసాయ క్షేత్రం వైపు మొక్కలా ఓ ... మౌనమునిలా కదిలాడు బాలాజీ...

ధనోరా కొమరం భీం పోరాడిన నేల.

ఆదివాసీ రైతు బాలాజీ అతిపురాతనమైన కల సాకారమవుతుందా? వందెకరాల ఆపిల్తోటను అడవిలో తోటి రైతులతో కలసి పెంచగలడా?

జల్ -జంగల్- జమీన్ విషపూరితం చేస్తూ భూమిని చెరపడుతున్న దేశ విదేశీ భూమి మర్కం తెలువని వాళ్ల నుంచి తన భూమిని -పంటలను తోటలను ఆదివాసీలు కాపాడుకుంటారా?

ఆదివాసులు నిరంతరాయంగా అడవంత స్వచ్ఛంగా మనందరికోసం కలలు కంటూనే ఉన్నారు. మన అందరికోసం జల్-జంగల్- జమీన్ విషపూరితం కాకుండా ఉండేందుకు పోరాడుతూనే ఉన్నారు... బాలాజీ భూమి మర్కం, పంటమర్కం తెలిసి గెలిచాడు. అలాంటి వీరయోధుల సంతతి ధనోరా ఆదివాసి రైతు బాలాజీ మనకు కలలు కనడం నేర్పుతున్నాడు.

*'కెడ కోడ్డా' అంటే గోండి భాషలో 'అడవి చిగురించింది' అని అర్థం.

గోదావరి మాసపత్రిక, జూలై

అక్కల చంద్రమౌళి

ఆదివాసి, గిరిజన జీవితాలను కథలుగా రాస్తున్న అక్కల చంద్రమౌళి మంచుర్యాల జిల్లా మందమర్రి మండలం రామకృష్ణాపురంలో 6 జూలై 1983లో జన్మించారు. సినీ గీతరచయితగా ఇప్పటి వరకు వంద పాటలు రాశారు. అనేక వ్యాసాలతో పాటు ఒక బ్యాలె, అయిదు కథలు రాశారు. టూరిజం థీమ్ సాంగ్ రాసినందుకుగాను అంతర్జాతీయ అవార్డు అందుకున్నారు. సెల్: 9177541446.